

Araştırma Makalesi/Research Article
[https://doi.org/dergipark.org.tr/xx2025, 1\(1\), 80-92](https://doi.org/dergipark.org.tr/xx2025, 1(1), 80-92)

E-ISSN:
Geliş / Received: 22.05.2025
Kabul / Accepted: 24.07.2025

Altunköprü Düğün Gelenekleri

Mehmet Kahya¹

Öz

Altunköprü nahiyesinde yapılan düğün törenleri, toplumun geleneksel değerleri ve inançlarına uygun şekilde gerçekleştirilmekte ve bölgenin coğrafi özellikleri ve sosyoekonomik yapısı da düğün geleneklerinde farklılıklara neden olmaktadır. Altunköprü'deki, düğünlerde birçok ritüel ve geleneksel uygulama yer almaktadır ve düğünler toplumda önemli bir yer tutmaktadır. Kerkük iline bağlı Altunköprü nahiyesinde yapılan düğünlerin incelenmesi, Türk kültürünün çeşitli yönlerini anlamak için önem arz etmektedir. Bu çalışmada, Altunköprü nahiyesinde gerçekleştirilen düğün törenlerinin işlevleri, içerikleri ve tarihsel boyutları açısından incelenerek analiz edilecektir. Bu analiz, Türk kültürünün aile yapısına olan önemini ve düğün geleneklerinin toplumda sahip olduğu yeri ortaya koymayı hedeflemekte ve Altunköprü kültürünün evlilik ve düğün ritüellerini ele almaktadır. Çalışma, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde yer alan etnografik yöntemle yapılmıştır. Çalışma kapsamında, bölgedeki kişilerden düğün geleneklerine ilişkin sorular sorularak yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler yüz yüze yapılmış ve elde edilen bilgiler içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Evlilik sürecindeki önemli etkinlikler ve bunların arkasındaki geleneksel anlamlar belirlenmiştir. Böylece, Altunköprü kültürünün evlilik ve düğün ritüelleri tespit edilmiş ve bu alanda yapılacak yeni çalışmalara katkı sağlaması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kerkük, Altunköprü, Düğün Gelenekleri

JEL Kodları: Z10, Z13, N30

Altunköprü Wedding Traditions

Abstract

Wedding ceremonies in the subdistrict of Altunköprü are conducted in accordance with traditional values and beliefs. Regional geographical features and the local socioeconomic structure contribute to variations in these customs. Weddings in Altunköprü include numerous rituals and practices and play an important role in the social life of the community. As a subdistrict of Kerkük province, Altunköprü offers valuable insights into Turkish cultural traditions. This study examines the functions, content, and historical aspects of wedding ceremonies in the region. By analyzing these elements, the research aims to highlight the cultural significance of family and the central place of wedding customs in the local identity of Altunköprü. The study employs a qualitative approach based on ethnographic methods. Semi-structured interviews were conducted with local residents to gather information on traditional wedding practices. The data were analyzed through content analysis, identifying key events and their symbolic meanings. The findings aim to contribute to future research on marriage and cultural traditions in Turkish communities.

Keywords: Kerkük, Altunköprü, Wedding Traditions

JEL Codes: Z10, Z13, N30

Giriş

Musul-Kerkük bölgesi, tarih boyunca önemli bir “yol” ve “geçiş noktası” olarak kabul edilmiştir. Coğrafi konumu, Anadolu ile Asya ve Avrupa ile Asya arasında bir köprü görevi görmüştür. Altunköprü bucağı, tarihte birçok önemli kültür ve medeniyete ev sahipliği yapmış olan Mezopotamya bölgesi içinde yer almaktadır. Bölgenin tarihi, ilkçağlara kadar

¹ Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bilim Dalı, mkhalis.kahyah@gazi.edu.tr, 0000-0002-2522-9894.

uzanmaktadır. Asur ve Babil medeniyetleri, tarihte en önemli medeniyetlerden ikisidir ve bu medeniyetler de bu bölgede kurulmuş ve gelişmiştir. Kerkük Şehri, Asurlular tarafından kurulmuştur ve tarihte önemli bir merkez hâline gelmiştir (BOA, 1993: VII).

Bölge, aynı zamanda zengin yer altı kaynaklarına sahiptir ve her zaman bir cazibe merkezi olmuştur. Tarih boyunca birçok ülke, bölgenin bu zenginlikleri nedeniyle bölgeyi işgal etmek istemiştir. Bugün bile, Kerkük bölgesi, tarihî ve kültürel zenginlikleri, yer altı kaynakları ve stratejik konumu nedeniyle önemini korumaktadır.

Irak'ın Kerkük iline bağlı Altunköprü nahiyesi, Türk nüfusunun yoğun olduğu yerleşimlerden biridir ve tarihi M.Ö. 228 yılına kadar uzanmaktadır. O zamanlar Altunsu adıyla anılan yerleşim yeri, Roma İmparatorluğu'nun Şimar/Şimard eyaletinin başkenti olarak kabul edilmiştir (El-Azzavi, 1939:150). Kerkük'ün kuzeyinde yer alan Altunköprü, Kerkük'e 44 km ve Erbil'e 50 km uzaklıktadır. Zap Suyu'nun boyunda konumlanan bu şehir, Kerkük ile Erbil arasındaki bulunmaktadır. Altunköprü, kıyı şehri olarak kurulmuş ve çevresindeki doğal güzelliklerle bir yerleşim bölgesidir (Bakır ve Sefer, 1966: 3).

Altunköprü, zengin coğrafi ve kültürel keşifleriyle birlikte, birçok tarihî ve dinî esere ev sahipliği yapmaktadır. Orta Yaka bölgesinde bulunan Sultan Özbek Türbesi, Büyük Yaka'da yer alan Sultan Recep Türbesi, İmam Mehmet Türbesi, Dört Kapılı Türbe ve Şeyh Bahir Türbesi gibi yapılar, nahiyenin tarihî zenginliğini ve kültürel zenginliğini yansıtmaktadır. Seyid Ahmet ve Seyid Kayabaşı Türbeleri ise, Küçük Yaka'da yer alan ve önemli dinî mekânlar arasında yer almaktadır (Friedrich ve Herzfeld, 1910: 322). Altunköprü, tarihî önemi ve jeopolitik konumu nedeniyle birçok yabancı tarihçinin dikkatini çekmiş ve araştırma konusu olmuştur.

Türkmeneli Türkleri Osmanlı imparatorluğundan koparıldıktan sonra Türkmenlere yönelik zulümler ve asimilasyon politikaları, Baas Partisi'nin iktidara gelmesiyle sürmüş ve Saddam Hüseyin döneminde artarak devam etmiştir. Böylece Türkmen liderleri ve aydınları idam edilmiş, Türkmenlere ait topraklar kamulaştırılarak Araplara tahsis edilmiştir. Araplaştırma politikaları kapsamında, Türkmenlerin mülk edinmeleri yasaklanmıştır. Ayrıca, Türkmen öğrencilerin lise öğrenimlerine devam edebilmeleri için Baas Partisi'ne üye olmaları zorunlu tutulmuş, bu ırkçı uygulama sistematik biçimde sürdürülmüştür (Kahiyah, 2021: 5).

1990'da Körfez Savaşının patlak vermesiyle birlikte 2 Ağustos 1990'da Saddam Hüseyin Kuveyt'e girerek Küveyt'in Irak'ın on dokuzuncu ili olduğunu dünyaya açıklamıştır (Arı, 2008: 559-561). Bunun üzerine Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği bu işgali kınamış ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, 678 sayılı kararıyla Saddam'ın işgali durdurmasını istemiş ve 15.01.1991 tarihine kadar Saddam'a geri çekilmesi için süre tanımıştır. Ancak Saddam geri adım atmayınca 16.01.1991 tarihinde Çöl Fırtınası Operasyonu başlatılmış ve kısa sürede Saddam yenilgiye uğratılmıştır (Bigaç, 2020: 7-8). Bunun üzerine Irak'ta Kürt ve Şii isyanı başlamış, Saddam'ın güçleri otoritenin sağlanması amacıyla Irak'ın kuzeyine doğru ilerleyerek isyanı bastırmaya çalışmıştır. Ancak isyancılar yerine isyana katılmayan Türkmenler hedef alınmıştır. 1991'de Saddam'ın güçleri Kerkük'ün güneyine gelerek ilk önce Türkmen nahiyesi olan Tazehurmatu'da Türkmenlere yönelik korkunç bir soykırım yapmış ve daha sonra Kerkük'ün kuzeyine doğru ilerleyerek 28 Mart 1991'de Altunköprü nahiyesine ulaşmıştır. 28 Mart 1991'de Saddam'ın güçleri, Altunköprü'yü ele geçirerek mübarek ramazan ayı içerisinde çocukların da bulunduğu yüzden fazla Türkmen'i evlerinden alarak karşı koyanları dipçiklerle dövmüş ve alıkoymuştur. Saddam'ın güçleri, Altunköprü'yü ele geçirdikten sonra, mübarek ramazan ayında bile, insanlık dışı uygulamalardan geri durmamış ve evlerinden alınan Türkmenler Dibis ilçesinde aralarında babasının kucağında oruç bir şekilde yedi yaşında Atilla ve kardeşi Turan da kurşuna dizilmiştir. Çocukların vahşice katledilmesi, Türkmenlerin isyana katılmadığını ancak buna rağmen Türkmenlerin hedef alındığını ve Türkmenlere yönelik

planlanmış bir soykırım olduğunu genel olarak göstermektedir. Bütün bu acı olaylara rağmen, Altunköprü halkı; Türk kimliğinden vazgeçmemiş, dillerini, kültürlerini yaşatmış ve vatanlarına sınımsız tutunmuştur.

Türk bucağı olan Altunköprü, Türk kültür yöresi zenginliklerinden biridir. Nahiye kültürüne ait soyutlama ve somut gözlemlerin incelenmesi gereken bir bölgedir. Özellikle, evlilik ve düğün gelenekleri gibi oluşturdıkları önemli doğal âdetler, bu nahiye için dikkate değerdir. Bu imkânlarla Altunköprü, Türk kültürü açısından önemli bir araştırma yeri sayılabilmektedir.

Alan yazında Altunköprü ile ilgili çalışma sayısı ne yazık ki oldukça azdır. Özellikle halk bilimi alanında yapılan çalışmaların sayısı ise sadece bir tanedir. Bu alanda önemli bir çalışma, “Kerkük-Altunköprü Halk Kültürü” üzerine yapılan ve Orug tarafından yürütülen monografik bir araştırmadır. Orug, düğün geleneklerine genel hatlarıyla odaklanmış ve elde ettiği verileri genel bilgilerle sunarak özellikle geçmiş dönemde var olan gelenekleri ele almıştır. Ancak bu çalışmada; düğün gelenekleri detaylıca incelenerek hem artzamanlı hem de eş zamanlı düğün geleneklerine odaklanılmıştır. Bu nedenle, bu çalışma düğün geleneklerini detaylıca incelemeye dikkat çekerek veriler o bağlamda incelenmiştir.

Altunköprü’de evlilik ve düğün, sadece iki insanın birlikteliği değil, aynı zamanda kültürel mirasın aktarılması ve yaşatılmasıdır. Bu nedenle, evlilik sürecinde gerçekleşen ritüel ve törenler, Altunköprü kültürünün özünü yansıtan zengin ve renkli uygulamalarındandır. Evlilik öncesi, düğün ve düğün sonrası olmak üzere üç ana aşamada gerçekleşen bu uygulamalar hem evlenecek çiftin hem de ailelerin ve toplumun rollerini, beklentilerini ve duygularını ortaya koymaktadır. Altunköprü, köklü bir geçmişe sahip olan bir yerleşim yeridir ve düğün gelenekleri, bu toplumun kültürel özelliklerini şekillendiren önemli unsurlardan biridir. Geçmişten günümüze uzanan bu gelenekler, kaynak kişilerin değerli katkılarıyla ayrıntılı bir şekilde araştırılmış ve belgelenmiştir. Bu çalışmada, evlilik öncesi uygulanan ritüeller, düğün ritüelleri ve düğün sonrası ritüeller olmak üzere üç ana aşamada gerçekleşen ritüeller ve törenler incelenmiştir.

1. Düğün Geleneği

Aile, bir bireyin büyüdüğü ve topluma entegre olduğu, sevgi, güven ve saygıyı bulduğu, toplumun temel yapı taşı ve geleceğinin şekillendiği yerdir (Ulu, 2003: 14). Geleneksel kültürde aile bağları, insanları bir arada tutan en önemli etken olarak kabul edilir (Hojat, ve diğerleri, 2000: 420). Aile, toplumun en küçük yapısı olmasına rağmen, toplumu en iyi yansıtan temel kurum olarak nitelendirilir. Çünkü toplumun sahip olduğu değer yargıları, normatif kurallar ve toplumsallaştırmanın en ciddi ve yoğun olarak yaşandığı sosyal dokudur (Bağlı ve Sever, 2005: 10). Evlilik, farklı toplumlar ve bölgeler arasında kültürel çeşitlilik ve benzersiz ritüellerin birleştiği evrensel bir fenomendir. Her bir toplum, kendi değerleri, inançları ve gelenekleriyle evlilik anlayışını şekillendirir. Evlilik, toplumun sosyal dokusunu güçlendiren ve bireylerin hayatlarında önemli bir dönüm noktası olan aşamalı bir süreçtir (Çiftçi, 2018: 326). Bu süreç içerisinde birtakım âdet, töre, tören ve ayin gibi toplumda yerleşmiş ritüeller uygulanmaktadır.

Düğünler, bir kültürün vazgeçilmez bir parçasıdır ve toplumun sosyal yapılanmasını belirleyen bir platformdur. Bu özel etkinlikler, toplumun kültürel değerlerinin ifadesi ve sosyal normların ortaya çıktığı bir alan olarak önemli bir rol oynar (Erol, 2016: 228). Düğünler, tarihin derinliklerinden günümüze kadar uzanan bir geleneği yansıtır. Kökenleri dinî ve kültürel ritüellere dayanan düğünler, toplumun birçok farklı kesiminde benzersiz şekillerde kutlanılmaktadır.

Türk tarihindeki en eski dönemlerden itibaren, Türk kültüründe düğün törenleri önemli ritüeller olarak kabul edilmiştir. Bu törenler, birlik, beraberlik, yardımlaşma ve dayanışma ruhunu yansıtan toylar şeklinde gerçekleşmiştir. Dede Korkut Destanında, nişan törenine “küçük

düğün” ve evlenme törenine “ulu düğün” adı verilmektedir (Ögel, 1979: 186). Bu toylar, Türk toplumunda sosyal bir birleşme ve sevinç anlamına gelmektedir. Türk kültüründe düğün, yuva kurma ve soyun sürdürülmesi anlamına gelir. Bu özel tören, yeni bir evin açılması ve aile bağlarının güçlendirilmesini simgeler. Bu sebeple, Türkler; düğünlerin görkemli olması için çaba sarf etmiştir. Türk kültüründeki düğün merasimlerinin gösterişli olmasıyla ilgili bilgilere Orhun Yazıtlarında rastlanmaktadır. Bu yazıtlarda, Göktürk Hükümdarı Bilge Kağan, Türgiş Hakanı’na kızını büyük bir kutlama ile nikâhladığını ve Türgiş Hakanı’nın da kızını oğluna büyük bir törenle evlendirdiğini ifade etmiştir (Berber, 2009: 3).

Evlilik birliğinin resmî olarak ilan edildiği bu özel günler, aynı zamanda toplumun gözünde çiftin birbirine olan bağlılığını ve sadakatini gösterir. Farklı kültürlerde düğünlerin yapısı, ritüelleri ve gelenekleri çeşitlilik gösterse de ortak noktaları, toplumun bir araya gelerek kutlama yapması ve evlenen çiftlere destek olmasıdır.

Düğünler, sadece gelin ve damadın birleşmesini değil, aynı zamanda ailelerin ve toplumun bir araya gelmesini simgeler. Bu nedenle, düğünler sosyal ilişkilerin güçlendirilmesine ve aile bağlarının pekiştirilmesine büyük katkı sağlamaktadır. Aileler, düğünler aracılığıyla yeni bir bireyin ailelerine katılmasını kutlar ve aile birliğini pekiştirir. Düğünler, bir toplumun kültürel kimliğini yansıtan zengin detaylara sahiptir. Gelinlikler, damatlıklar, müzikler, danslar, yemekler ve törenler gibi unsurlar, toplumun kültürel değerlerinin görsel ve işitsel bir ifadesidir. Bu ritüeller, geçmişten günümüze aktarılan gelenekleri ve toplumsal normları yansıtmaktadır. Düğünler, yeni nesiller için kültürel mirasın aktarılması açısından da büyük öneme sahiptir.

Evlilik merasiminin temelini oluşturan düğün kelimesi, Türkmen Türkçesinde “toy” olarak adlandırılmaktadır (Sağlık, 2006: 72). “Toy” kelimesi, Eski Türkçede topluluk ve büyük toplantı anlamlarını taşısa da zamanla “bayram, ziyafet, düğün ziyafeti” anlamlarında da kullanılmıştır (Clauson, 1972: 567). Türkmen Türkçesi gibi Türkmeneli Türkçesinde de düğün için toy terimi kullanılmaktadır. Bu kelime, Türkmen kültüründe evlilik törenlerini ifade etmek için yaygın olarak kullanılan bir terimdir. Altunköprü yöresinde damada “küreken”> “çüreken” denilmektedir. Gülensoy, “Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü-Etimolojik Sözlük Denemesi” çalışmasında Moğolca kökenli olan küreken sözcüğünün damat anlamına geldiğini ifade etmektedir (2007: 490). Altunköprü ağzında, geline uzun /e/ ile “gēlin” sözcükleri kullanılmaktadır. Altunköprü ağzında, karıya çift dudak /v/si/ ile “arwad” kocaya da “kişi”> “çişi” denildiği tespit edilmiştir. Eren ve Tietze de sözlüklerinde “kişi”nin koca anlamında kullanıldığını ifade etmişlerdir (Eren, 1999: 247; Tietze, 2016: 323).

2. Çalışma Yöntemi ve Analiz

Altunköprü düğün gelenekleri üzerine yapılan araştırmada, katılımcıların beyanlarına dayalı olarak elde edilen veriler kullanılmıştır. Çalışmada, nitel veri toplama yöntemleri ve araçları kullanılmıştır. Nitel araştırma, araştırmacıların doğal ortamda görüşme, gözlem, belgeler gibi çeşitli yöntemlerle elde ettiği bir araştırma türüdür. Bu geniş yelpazede, bütün veri bileşenlerini kapsayan kategoriler ve temalar bütüncül bir bakış açısıyla sunulmaktadır. Nitel araştırma, araştırmacıların çalışmalarını öznel bir şekilde yansıttıkları bir yöntem olarak da ifade edilebilir (Creswell, 2013: 45-47). Nitel araştırma, insanın bireysel yeteneklerini kavraması, gizemleri çözmesi ve kendi çabalarıyla inşa ettiği toplumsal düzen ve yapıların derinliklerini keşfetmek için kullanılan bir bilgi oluşturma yöntemidir. Bu araştırma yaklaşımı, insanların potansiyellerini anlamalarına, gizli bilgileri ortaya çıkarmalarına ve toplumun içinde bulunduğu karmaşık yapıları incelemelerine olanak sağlamaktadır. Nitel araştırma, bilgi üretme sürecinde öznel bir perspektif sunarak araştırmacılara bireysel ve toplumsal düzeyde derin anlayışlar elde etme imkânı vermektedir (Baltacı, 2019: 370).

Çalışma, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde yer alan etnografik yöntemle yapılmıştır. Etnografi, bilimsel bir çabayla bir insan grubunu veya bir grubun kültürünü anlamak ve

betimlemek için yapılan bir araştırma yöntemidir. Bu yöntem, nitel düşünceye dayanan çabalardan oluşur ve araştırılan grup veya kültürün tamamını, bileşenlerini ve aralarındaki ilişkileri anlamak için, kültürün mensuplarının gözünden bakarak ve onların kültürel kodlarıyla açıklamayı içerir. Etnografik çalışmalar, toplumsal fenomenleri anlamak ve açıklamak için derinlemesine inceleme, gözlem, mülakatlar ve diğer veri toplama tekniklerinden faydalanmaktadır (Kartarı, 2017: 217). Bu araştırma kapsamında, yerel halkın düğün geleneklerini daha iyi anlamak amacıyla gerçekleştirilen görüşmeler ve gözlemler, veri analizi yöntemleriyle sistematik bir şekilde analiz edilmeye çalışılmıştır. Görüşmelerde yerel halkın düğün ritüelleri, geleneksel uygulamaları ve değerleri üzerine derinlemesine bilgi toplanmıştır. Ayrıca, düğünlerin yapıldığı ortamlarda gözlem yapılarak görsel ve davranışsal unsurlar kaydedilmiştir.

Veri analizi sürecinde, toplanan görüşme kayıtları, notlar ve gözlem notları dikkatlice incelenmiş ve içerik analizi yöntemi kullanılarak önemli temalar, desenler ve kavramlar belirlenmiştir. Yerel halkın düğün geleneklerinde ortaya çıkan benzerlikleri, farklılıkları ve anlamları tanımlamak için veriler kodlanmış ve kategorize edilmiştir. Bu analizler, düğünlerin sosyal, kültürel ve ritüel boyutlarını anlamak ve yerel toplumun değerlerini daha iyi kavramak amacıyla yapılmıştır.

3. Bulgular

3.1. Düğün Öncesi Uygulanan Ritüeller

3.1.1. Eş Seçimi

Geleneksel Türk toplumunda evlenmek için uygun bir aday seçerken bazı özelliklerin göz önünde bulundurulduğu bilinmektedir. Bu özellikler genellikle fiziksel görünüm, eğitim düzeyi ve yaş gibi faktörlere dayanmaktadır. Bunun yanı sıra, kadının ev işlerini yapabilme becerisi ve temizlik gibi hususlar da değerlendirilmektedir (Altun, 2004: 239).

Evlilik, Altunköprü kültüründe önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilmekte ve toplum tarafından desteklenmektedir. Evliliğin en önemli hususlarından biri olan evlilik yaşı; Altunköprü’de bir ortalaması olmamakla birlikte genellikle olgunluk yaşlarında (18-30 arası) evlenilmesi kabul görmektedir. Altunköprü’de küçük kız çocuklarının evlendirilmesi hoş görülme ve yaygın olmayan bir uygulamadır. Altunköprü’de evlilik için yaş aralığı, gençlerin fiziksel ve duygusal olgunluk boyutları yeterince tamamladıkları düşüncesine göre ve kişisel tercihleri, ailevi faktörleri ve sosyal durum gibi çeşitli etmenler, evlilik yaşında değişikliklere neden olabilmektedir. Bu dönemde, genç bireyler evlilik için hazır hissettiklerinde ve toplumun beklentileri doğrultusunda adımlar atmaktadırlar. Evlilik yaş aralığı, bölgenin sosyal ve kültürel dinamikleriyle uyumlu bir şekilde şekillenmiştir. Ancak, her bireyin kendi tercihlerine ve hayat koşullarına göre evlenme zamanlaması farklılık gösterebilmektedir (KK/1-3-12).

Eskiden Altunköprü’de, doğrudan iletişim araçlarının olmaması ve geleneksel âdetlerin bir sonucu olarak haremlik uygulamaları yaygındı. Kadınlar, vücutlarını tamamen kaplayan siyah bir kumaş parçası olan tek bir giysi giyerlerdi. Bu nedenle, bir genç adamın evlenmek istediği bir kızın yüzünü görmesi imkânsızdı. Ancak erkeğin annesi, kızın yüzünü görebilir ve oğluna onu tanımlayabilirdi (Orug, 2015: 151).

Altunköprü’de yakın zamana kadar üç hamam bulunmaktaydı. Bu hamamlar zaman zaman erkeklerle, zaman zaman da kadınlara ayrılırdı. Öğlen vakti ise hamam kadınlara ayrılırdı. Evlilik için istenilecek kızı görmek amacıyla erkeğin annesi veya bir başka kadın kızın haberi olmadan hamama gider ve onu gözlem altına alırdı. Bu gözetleme işlemi, kızın herhangi bir sakatlık, hastalık veya kusurunun olup olmadığını ve evlilik için hazır olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılırdı (Orug, 2015: 152). Ancak, zaman içinde hamamların harabe

olması ve yeni gelişmelerin yaşanmasıyla birlikte bu geleneğin uygulanma şekli de değişikliğe uğramıştır. Günümüzde bu durum aşılmış ve iletişim araçlarının gelişmesiyle birlikte ve sosyal alanların artmasıyla bu tür kısıtlamalar azalmıştır (KK/3-12-13).

Altunköprü’de evlilik geleneği, kız arama, kız soruşturma ve kız görme ile başlamaktadır. Evlenme yaşı gelen oğullarının, kız bulmak için akrabaları, yakın çevreleri ve komşularıyla iletişime geçip arkadaşlar ve komşular da yardımcı olmaktadır. Kız aramalarında, kızı tanıyan kişiler arasında iletişim kurularak potansiyel gelin adayları hakkında bilgi alınır ve değerlendirme yapılmaktadır. Kızın ailesinin itibarı, sosyal statüsü, karakteri, ahlaki değerleri gibi faktörler dikkate alınmaktadır. Damat adayı için de bu kriterler geçerlidir, ancak damat adayının cesur, dürüst ve yiğit bir kişiliğe sahip olması da önemli bir etmendir. Bunun yanı sıra, damat adayının kumar, içki ve kötü alışkanlıkları kullanmaması gibi faktörler de değerlendirilmektedir (KK/6-3-12).

3.1.2. Kız İsteme (Dilekçilik)-Söz Kesme

Altunköprü kültüründe, kız isteme yerine “dilekçilik” kavramı kullanılmaktadır. Dilekçilik, Altunköprü’de kız istemeyi ifade eden bir terimdir. Bu terim, dilimizde Eski Türkçeden beri var olan “dile-” fiil kökünden türetilmiştir ve “bir kıza talip olmak, bir kıızı babasından istemek” anlamını taşımaktadır (Tietze, 2016: 415). Bu durum, Altunköprü’nün dil yapısı ve Eski Türkçe ile paralel bağlantısının en güzel örneklerinden biridir. Dilekçilik geleneği, evlilik sürecinde önemli bir aşamayı temsil eder ve Altunköprü kültürünün zengin dil varlığını yansıtır. Bu özel kavram, bölgenin köklü geleneklerinin ve kültürel değerlerinin bir parçasıdır. Altunköprü halkı için dilekçilik, evlilik yolunda önemli bir adım ve aynı zamanda kültürel bir bağdır.

Altunköprü’de kız istemesi belirli aşamalara tabi tutulmaktadır. İlk başta, kız istemesine anne veya evin büyük kıızı giderek ön hazırlıkların zeminini hazırlamaktadır. Gelinin ailesiyle görüşüldükten sonra, kız tarafının rızası alınmış olsa dahi kız tarafı, en az bir hafta geçtikten sonra haber göndermektedir. Rızalı olmaları durumunda, kızın annesiyle oğlanın ailesi kadın kadına bir araya gelerek “kes-biç” diye adlandırılan âdeti yerine getirmektedir. Kes-biç, gelinin ailesinin mehir için nikâhtan önce konuştukları ve bir araya gelerek mehri muaccel ile mehri müecceli anlaştıkları âdettir. Mihri muaccel, nikâh akdi öncesinde kararlaştırılan ve nikâh sırasında kadına verilen peşin ödemeyi ifade eder. Mihri müeccel ise boşanma veya eşin vefatı hâlinde kadına ödenmek üzere ertelenmiş olan mihir türüdür (Püsküllüoğlu, 1977: 267). Altunköprü’de mihri müeccle “yol parası” denilmektedir. Mihir ve başka özel hususların tarafların arasında anlaşılmasından sonra, esas kız istemesine gidilmektedir (KK/2-10-13).

Altunköprü’de kız isteme ve söz kesme gelenekleri, özel bir anlam taşıdığı için genellikle aynı günde gerçekleştirilmektedir. Bu geleneğin temel sebebi, verilen sözün değerini yansıtmaktır. Aileler, kız isteme ve söz kesme adımlarını aynı günde birleştirerek verdikleri sözü tuttuklarını ve bu sözün taşıdığı önem vurgulanmaktadır. Bu özel günde, damat adayının babası kızın ailesinin yanına oturup samimi bir sohbet gerçekleştirmektedir. Bu samimi sohbetin ardından, damat adayının babası kızın ailesine yönelerek: “Bağınızdan bir gül koparmak istiyoruz” şeklinde bir ifade kullanmaktadır. Bu ifade, aslında kızı ailelerine gelin olarak istediklerini ifade etmektedir (KK/10).

Kız tarafının aile büyüğü, bu isteği olumlu bir şekilde karşılamakta ve nazik bir şekilde yanıtlayarak “gülümüz size kurban olsun” ifadesini kullanmaktadır. Bu yanıt, kızın ailesinin, kızlarını seve seve gelin olarak kabul ettiklerini ve onun mutluluğu için ellerinden geleni yapacaklarını ifade etmektedir. Sevgi, saygı ve kabulün ön planda olduğu bu adımlardan sonra Fatiha suresi okunarak kız isteme merasimi tamamlanır ve nikâh aşamasına geçilir (KK/3-10).

3.1.3. Nikâh (Çēbin)

3.1.3.1. İmam Nikâhı

İslam hukukunda evlenme akdini ifade etmek için “Nikâh” terimi kullanılmaktadır. Bu kavramın İslam hukukundaki karşılığı “Evlilik Akdi” veya “Nikâh Akdi” olarak da ifade edilebilir (Cin ve Akgündüz, 1990: 70). Nikâh, Müslüman çiftler arasında evlilik bağı kurmak amacıyla yapılan bir sözleşmeyi ifade eder ve bu sözleşme, tarafların karşılıklı rızalarıyla gerçekleştirilir ve resmî bir şekilde kaydedilir. Nikâh, İslam toplumunda evlilik kurumunun temelini oluşturan bir ibadet ve hukukî işlem olarak kabul edilmektedir.

Altunköprü’de nikâha (kebin>çēbin) denilmektedir. Osmanlı Türkçesinde de nikâh için kullanılan bu sözcüğün kökeni bilinmemektedir (Tietze, 2016: 2218). Nikâh günü, yakın akrabaların bir araya geldiği heyecan dolu bir atmosferde geçmektedir. Törenin başlamasıyla birlikte, kız ve oğlanın yakınları ve sevdikleri bir araya gelmektedir. İmam, herkesin önünde kızla oğlanın nikâhını kıyar. Bu kutsal bağı resmileştiren an, sevinç ve duygusal anların birleştiği bir an olarak yaşanmaktadır. Nikâh töreninde, iki kişinin şahitliğiyle kız ve oğlanın nikâhı kıyılmaktadır (KK/3-11-13).

Nikâhın kıyılmasının ardından, törene katılan misafirlere geleneksel olarak baklava ve meyve suyu ikram edilmektedir. Bu ikramlar, mutluluğu ve tatlı bir gelecek dileyen bir jest olarak sunulmaktadır. Misafirler, bu özel anı kutlarken birbirleriyle samimi sohbetler etmektedir. Dinî nikâh merasimi, içtenlikle yapılan ikramlar ve güzel dileklerle sona ermektedir (KK/3-6).

3.1.3.2. Mahkeme Nikâhı

Altunköprü’de imam nikâhı kıyılan çiftlerin ertesi gün direkt mahkemeye gidip hâkimin huzurunda yasal nikâhları kıyılmaktadır. Altunköprü’de, düğünden önce çiftin hem yasal hem de dinî nikâhları gerçekleştirilmektedir. Bu adımın amacı, kız ve oğlanın birbirlerine helal ve yasal olarak evli olduklarını göstermektir. Altunköprü halkının helal kavramına verdikleri önem bu gelenekte açıkça görülmektedir (KK/3).

Eşin helal olma kavramı, Altunköprü toplumunda büyük bir öneme sahiptir. Çiftin birbirlerine helal olabilmeleri için yasal ve dinî nikâhın gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu durum, nişanlıların el ele tutuşmasının dinen haram kabul edilmesiyle ilgilidir. Ancak nikâh kıyıldığında, çiftin kendi eşine dokunmasının harama girmeyeceği ve bu şekilde helal olacakları inancıyla bağlantılıdır (KK/3-11).

Altunköprü toplumunda yapılan yasal ve dinî nikâhlar, çiftin evlilik birliğini resmileştirmek ve helal yollarla bir araya gelmelerini sağlamak amacıyla taşımaktadır. Bu adımlar, toplumun değerlerine uygun hareket etmeyi ve dinin kurallarına saygı duymayı simgelemektedir.

Düğünden önce gerçekleştirilen yasal ve dini nikâhlar, çiftin birbirlerine olan bağlılığını ve sadakatini resmileştirmektedir. Altunköprü halkı için helal kavramı önemlidir ve çiftin evlilik sürecinde dinî inançlara ve toplumun geleneklerine uygun hareket etmesi teşvik edilmektedir.

3.1.4. Nişan

Altunköprü’de nişan törenleri, aileler arasındaki karşılıklı anlaşmalar doğrultusunda düzenlenmektedir. Eğer nişan yapılması planlanıyorsa, öncelikle kadınlar arasında bir anlaşma sağlanır ve nişan için uygun bir tarih belirlenmektedir. Bu tarih, ailelerin uygun gördüğü bir zaman dilimine denk getirilmektedir. Nişan töreni, düzenleneceği mekâna bağlı olarak gelinin evinde veya bir salon ortamında gerçekleştirilmektedir. Bu seçim, genellikle erkeğin maddî durumuna göre belirlenmektedir (KK/3).

Nişan töreni, Altunköprü’nün Türkmen Türküleri eşliğinde gerçekleştirilir ve davetliler sevinçli bir atmosferde bir araya gelip hep birlikte dans ederek Türkmen müzikleriyle coşku ve neşe dolu bir tören geçirilmektedir. Geleneksel Türk oyun havalarıyla birlikte, eğlenceli anlar yaşanmaktadır. Nişan töreninin ardından, maddî duruma bağlı olarak yemek servisi yapılabilir veya yapılmayabilir. Bu, ailelerin tercihinine bağlı olarak belirlenmektedir. Ancak evde yapılan

nişan törenlerinden sonra, çoğunlukla meyve suyuyla birlikte ambalajlı kekler ikram edilmektedir (KK/3-11-12).

3.2. Düğün Sürecinde Uygulanan Ritüeller

3.2.1. Eğlence

“Eğlence” terimi, esasta “eğlenmek” eyleminden türeyen bir isimdir ve eğlenmeyi ifade etmektedir. Altunköprü ağzında eğlenmek fiili de bulunmaktadır. Ancak, “Eğlence” terimi Altunköprü kültüründe belirli bir merasimi ifade ettiği için bu bağlamda anlam daralmasına uğramıştır.

Altunköprü’nün kendine özgü geleneklerinden biri olan eğlence merasimi, damatla birlikte damadın arkadaşlarının bir araya gelerek gerçekleştirdiği özel bir etkinliktir. Bu merasimde, memleketin ünlü sanatçıları kiralanarak kına gecesiyle eş zamanlı olarak bir şenlik düzenlenmektedir. Genellikle yatsı namazından sonra başlayan bu tören, yaklaşık iki-üç saat sürer ve merasimin temel amacı damadın evli olmayan arkadaşlarının katılımını sağlamaktır (KK/3-5-9-11-13).

Altunköprü’de bekar bir erkeğin düğüne gelmesi pek hoş karşılanmayan bir durumdur. Bu nedenle eğlence merasimi, bekar olan damadın arkadaşlarının da mutluluğunu paylaşmak ve onunla birlikte olmak istemelerinden kaynaklanmaktadır. Bu özel etkinlik, damadın evli olmayan arkadaşlarının da katılımını sağlayarak onların da bu mutlu günü paylaşmasını amaçlamaktadır. Eğlence merasimi, Altunköprü’nün geleneksel değerlerini yansıtan bir atmosferde gerçekleştirilmektedir. Bu özel etkinlik, toplumun değerlerine saygı duyan ve birlikte olmanın önemini vurgulayan bir adımdır (KK/3-6-9-11).

3.2.2. Kına

Altunköprü’de kına merasimi genellikle gelinin evinde yapılmaktadır. Eskiden gelin adayı, kına merasimi öncesinde hamama götürülür ve temizlenmiş bir şekilde evine dönen gelin, kına yakma töreni ile karşılanırdı. Gelinin arkadaşları başlarında üstünde tepsiyi taşıyarak kınayı getirerek Türkmeneli türkülerinden olan “elinde ayağında” türküsüyle merasim başlanırmış. Ancak, iletişim araçlarının gelişmesi, Türk televizyon kanallarının izlenilmesi ve Türkiye’ye karşı olan sevgiden dolayı; hâlihazırda söz konusu türkü yerine Türkiye genelinde kınalarda söylenen “yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar” türküsü söylenmektedir (KK/2-8-4-11).

Kına, genellikle özel bir tepside yakılır ve gelinin ellerine sürülmektedir. Kına yakıldıktan sonra gelin, elindeki kınayla bir süre beklemektedir. Bu süre boyunca gelin, elindeki kınayı açmadan tutmaktadır. Kına merasimi bitene kadar gelin ellerini açmaz ve yakılan kınanın üzerine tül den bir eldiven giymektedir. Bu geleneksel uygulama, gelinin yeni yaşamına adım atarken sabırla ve umutla beklediğini ifade etmektedir. Kınanın yakılması ve gelinin eline sürülmesinden sonra kızlar arasında oyunlar oynanarak neşe dolu bir atmosfer oluşturulmaktadır (KK/2-3-4-6-8-9).

3.2.3. Damat (Çüreken) Tıraşı

Altunköprü toplumunda damat tıraşı, evde yapılan ve davul zurna eşliğinde bir ritüeldir. Eskiden yapılan bu özel ritüelde, damadın saç ve sakal tıraşı genellikle evin salonu veya avlusu gibi alanlarda gerçekleştirilirmiş. Bu özel gün için evin dekorasyonu ve hazırlığı yapılır, misafirler davet edilir, damadın arkadaşları ve yoksul çocukların da damadın evine gelerek tıraşları yapılmaktaymış. Günümüzde Altunköprü toplumunda damat tıraşı geleneği azalmıştır. İletişim araçlarının yenilikleri ve sosyal yapıdaki değişiklikler, bu geleneğin yaygınlığını etkilemiştir. Ancak, bazı aileler hâlâ bu geleneği sürdürmekte ve evde damat tıraşının yapıldığı görülmektedir (KK/3-4-5-7).

Altunköprü’de hâlihazırda yaygın olan bir diğer gelenek ise öğle yemeğinden sonra damadın

kardeşleri, kuzenleri ve arkadaşlarıyla birlikte berbere giderek tıraş olmaktır. Tıraş masrafını ise damat karşılamaktadır. Berbere verilen ücret de normalden daha fazla verilmektedir. Bu gelenek, damadın yakın çevresiyle birlikte gerçekleştirdiği önemli bir etkinlik olarak kabul edilmektedir (KK/3-9-12).

3.2.4. Düğün (Toy)

Türkmeneli genelinde olduğu gibi Altunköprü ağzında da düğüne toy denilmektedir. Süregelen düğün törenleri, toplumlar arasında farklılık gösterse de ortak bir paydada buluşurlar; o da eğlenmektir. Düğünler, insanlık tarihi boyunca kutlanan önemli etkinliklerdir. Her toplum, kendi kültürüne, inançlarına ve geleneklerine bağlı olarak düğünlerini şekillendirmiştir. Düğünler, ailelerin bir araya gelip mutluluklarını paylaştığı, dans edip şarkı söylediği, renkli ve neşeli etkinliklerdir.

Eskiden Altunköprü’de düğünlerde damat tıraşından sonra ilginç bir gelenek uygulanırdı. Damadın annesi, elinde kevgir ve çömçeyle oynayarak damadı evine bu neşeyi sokarmış. Bu eski geleneğin yanı sıra, Altunköprü düğünlerinde bir dizi ayin ve adım takip edilmektedir (KK/2-10).

Altunköprü’de düğünler, salon düğünleri ve ev düğünleri olmak üzere iki ayrı şekilde yapılmaktadır. Salon düğünleri ve ev düğünleri arasında tercih, çiftin düğünlerine ve düğün planlarına bağlı olarak belirlenmektedir. Her iki seçenek de farklı atmosferler sunar ve farklı organizasyonlara sahiptir. Salon düğünleri genellikle daha geniş katılımlıdır ve geniş bir salon veya düğün mekânında gerçekleşmektedir. Ev düğünleri ise daha sıcak bir ortamda yapılan aile ve yakın dostlar arasında daha samimi bir şekilde kutlanılmaktadır (KK/3-4-11-12).

Geleneksel olarak, düğün törenlerinde misafirlerin oyunları arasında en yaygın olanı, “heley” adı verilen ve genellikle erkek ve kadınların bir araya geldiği, yan yana dizilerek oynan bir oyundur. Bu oyun, günümüzde “halay” olarak da bilinmektedir. “Halay” topluluk hâlinde ritmik parçalarla dans etme ve coşkulu bir şekilde müzik eşliğinde hareket etme geleneğini ifade etmektedir. Bunun yanı sıra, Türkmeneli’ye özgü olan Türkmen oyunlarından biri de “diz kırma”dır. Diz kırma, erkek erkeğe oynanan ve halaya benzer bir yerli oyundur. Bu oyunlar, Altunköprü düğünlerinde keyifli bir atmosfer oluşturmak ve birlikte eğlenmek amacıyla yapılan önemli bir etkinliktir (KK/3).

Salon düğününden sonra, damat ve gelinin yakın akrabaları tarafından konvoylar şeklindeki salondan ayrılarak akrabalar, gelin ve damada eve kadar eşlik edip evin avlusunda alkışlar eşliğinde biraz daha oyun oynanmaktadır. Bu özel andan sonra, gelin ve damadı tebrik ederek herkes evine geçer. En sonunda, damadın kardeşleri veya kuzenleri gelin ve damada dışarıdan yemek götürür ve onları yalnız bırakır (KK/12).

3.3. Düğün Sonrası Uygulanan Ritüeller

3.3.1. Düğün Sabahı

Altunköprü’de geleneksel düğün törenleri arasında, gelin ve damadın ilk evlilik sabahları, özel yemeklerin hazırlanması yer almaktadır. Bu dönemde gelinin ailesi, gelin ve damada hoş geldin demek için helva yapmayı tercih etmektedir. Helva, bu bölgeye özel olarak yapılan tatlı bir geleneğin temsilcisidir ve yeni evli çiftin tatlı bir başlangıcını ifade etmektedir.

Diğer yandan, damadın ailesi ise bu özel gün için “sini bezetme” diye adlandırılan bir tepsi üzerinde çeşitli yemekler getirmektedir. Bu tepsinin içeriği, ailelerin tercihlerine göre değişiklik göstermektedir. Örneğin, çeşitli peynirler, zeytinler, taze sebzeler, reçeller, bal, taze ekmekler, börekler, yumurtalar ve daha birçok lezzetli yiyecek tepside yer almaktadır. Ayrıca, bölgeye özel olan ve düğün sabahlarında ikram edilen “kahi” de tepsinin önemli bir parçasıdır. Kahi, baklava hamurundan yapılan ve üstüne şerbet gezdirilen bir yemektir. Kahi genellikle kaymakla

birlikte servis edilir ve bu özel günün bereketini ve mutluluğunu temsil etmektedir (KK/2-3-6).

3.3.2. Ayak Açma

Altunköprü’de gelinin düğünden sonra evden çıkması hoş karşılanmayan bir davranış olarak görülmektedir. Bu nedenle, düğünden hemen sonra gelin ve damadın evliliklerinin ilk haftasında gelinin ailesi, damadın ailesini davet eder ve gelini tüm gün boyunca ağırlamakta ve bu geleneksel uygulamaya da “ayak açma” denilmektedir (KK/3-4-9).

“Ayak açma” süreci boyunca gelinin ailesi, damadın ailesini kendi evinde ağırlamaktadır. Sabahın erken saatlerinden akşama kadar süren bu davet sırasında iki ailenin bireyleri bir araya gelir, yemekler yenir, sohbet edilir ve çeşitli ikramlar hazırlanır. Bu süreçte gelin, kendi ailesinin evinde misafir olarak ağırlanır (KK/3-4-11).

Bu geleneksel uygulama, gelinin toplum içinde tam anlamıyla evli bir kadın olarak kabul etme ve evlilik birliğinin resmî olarak tamamlanmasını temsil etmektedir. Aynı zamanda, gelinin evi ve damadın evi arasındaki ilişkiyi güçlendirmeyi sağlamaktadır (KK/3-4-9).

3.3.3. Üç

Halk inanışlarında bazı sayılara özel anlamlar atfedildiği, bu sayıların gerçek nicelik belirtmekten çok simgesel değer taşımalarından anlaşılmaktadır. 1, 3, 5, 7, 9 gibi küçük tek sayılar ile 40, 70, 72, 99, 300, 360, 366, 1001 ve 18.000 gibi büyük rakamlar, kutsallık, bereket, hayır ve uğurla ilişkilendirilmektedir. Özellikle 3, 5, 7 ve 9 gibi tek sayıların uğurlu ve olumlu kabul edildiği dikkat çeker. Bu durum günlük pratiklere de yansımıştır; örneğin yıkanırken sabunun tek sayıda sürülmesine özen gösterilir ya da halk şairleri şiirlerini tek sayıda bentle tamamlamayı bir gelenek olarak benimser. Bu sayıların sembolik değer kazandığı alanlardan biri de dinî yapı ve tarikat gelenekleridir. Beş vakit namaz, İslam’ın beş şartı gibi temel kavramlar yanında, Alevî-Bektaşî geleneğinde ‘üç sünnet, yedi farz’ anlayışı ile Üçler, Yediler, Kırklar gibi mistik yapılanmalar dikkat çeker. Bu toplulukların her biri, evrenin düzenini sağlayan ve tek bir ‘Kutb’ etrafında birleşen seçkin ruhlar olarak kabul edilmektedir. Söz konusu sayıların bu anlamlara nasıl kavuştuğu, çeşitli akademik incelemelere konu olmuş; onların yalnızca Türk kültürüne özgü olmadığı, kadim uygarlıklardan miras kaldığı anlaşılmıştır. Sayılara yüklenen bu tür anlamlar, Mezopotamya, Hint, Çin ve İslam medeniyetlerinde de benzer biçimlerde görülmekte, dolayısıyla sembolik sayı algısının evrensel nitelikler taşıdığı söylenebilmektedir (Boratav, 1984: 90-92).

Bu genel kültürel çerçeve, Altunköprü’deki düğün geleneklerinde de somut örneklerle kendini göstermektedir. Özellikle düğünlerin üçüncü gününde gerçekleşen ve sadece kadınların katıldığı özel bir etkinlik olan “üç”, bu sayıların yerel ritüellerdeki önemine işaret etmektedir. Günümüzde de gelinin çeyizinin tamamlanması amacıyla sürdürülen bu etkinlik, adını düğünün üçüncü gününe denk gelmesinden almaktadır (KK/3).

Üçüncü gün, gelinin evinde gerçekleşir ve sadece gelin ve damat tarafından yakın akrabalar davet edilmektedir. Bu özel günün amacı, gelinle bir araya gelme ve çeyizini tamamlayacak eşyaları getirmektir. Akrabalar, gelinin evine giderek çeyiz eşyalarını sunmaktadırlar. Bu eşyalar, gelin ve damadın yeni evlerinde kullandıkları ev eşyaları, tekstil ürünleri ve diğer çeyiz malzemelerini içermektedir (KK/3-11).

Bugün ayrıca yedinci günün merasimi için bir ön hazırlık günüdür. Bu hazırlıklar arasında kurabiyeler, baklavalara, meyve suları ve içli köfteye benzer içinde ceviz veya hurma konulan “külçe” adı verilen hamur işi tatlılar yer almaktadır. Bu tatlılar, yedinci günün merasimine misafire ikram edilmek üzere düzenlenmektedir (KK/2-3).

3.3.4. Yedi

Altunköprü’de düğünün yedinci günü, özel bir merasim gerçekleşmektedir. Bu merasim, sadece kadınlar arasında yapılan bir etkinliktir. Yedinci gün misafirler gelirken, herkes gelin için hediye getirmektedir. Bu geleneksel merasimde kadınlar arasında oyunlar oynanır ve çeşitli ikramlarda bulunmaktadır. Kadınlar arasında yapılan bu merasimde, kurabiyeler, baklavalara, meyve suları ve içli köfteye benzer şekilde içinde ceviz veya hurma bulunan “külçe” adı verilen hamur işi tatlılar ikram edilmektedir (KK/3-4).

Yeni gelin gün boyunca sürekli olarak farklı bir elbise giyer ve bu sayede yedi farklı renkte elbise giyer ve bu da ismine uygun şeklinde gerçekleşen bir ritüel olarak yapılmaktadır. Daha sonra ise gelin evinin tercihinine göre dolma yapılır ve misafirlere ikram edilmektedir. Bu geleneksel uygulama, Altunköprü’de evliliğin birliğine ve aile bağlarına verilen öneme sahip ve kültürel bir miras olarak sürdürülmektedir (KK/3).

Sonuç

Kerkük ilinin Altunköprü nahiyesi, Türk kültürünün en renkli ve dinamik parçalarından biridir. Düğün geleneklerinde değişiklikler olmuş olsa da geleneksel Türk düğün âdetleri hâlâ yaşamaktadır. Altunköprü’nün evlilik ve düğün geleneklerine bakıldığında, Türk kültürünün hâlâ baskın olduğu görülmektedir. Bu geleneksel âdetler, toplumun temel kültürel mirasını koruma çabasını yansıtmaktadır.

Çalışmada, evlilik öncesi ayinlerde, geleneksel Türkçe kelimelerin kullanımı ve kız isteme sürecindeki “dilekçilik” terimi dikkat çekmektedir. Türkmen Türkçesinde ve Irak Türkmen Türkçesinde hâlâ düğüne toy denilmesi bölgenin Türk dünyasıyla olan bağını yansıtmaktadır.

Altunköprü’de tespit edilen verilerden yola çıkarak evlilik yaşının belirli bir yaşı olmamasıyla birlikte genellikle bireylerin olgun olmalarının, fiziksel ve duygusal olgunluk boyutları yeterince tamamladıkları düşüncesine göre ve kişisel tercihleri, ailevi faktörler ve sosyal durum gibi çeşitli etmenler, evlilik yaşında değişikliklere neden olabildiği görülmüştür.

Namus kavramına önem veren Altunköprü halkı, eş seçiminde iffet ve ahlak kavramlarına büyük önem vermektedir. Altunköprü’de kız isteme ve söz kesme gelenekleri, özel bir anlam taşıdığı için genellikle aynı günde gerçekleştiğini, Osmanlı Türkçesinde de bulunan ve nikâh için kullanılan çebin sözcüğünün Altunköprü’de de kullanıldığını, imam nikâhı ve mahkeme nikâhı olmak üzere iki türde nikâh yapıldığı tespit edilmiştir.

Bölgede önemli bir yere sahip olan eğlence töreni, toplumun değerlerine saygı duyan ve birlikte olmanın önemini vurgulayan bir ritüeldir. Bu tören, bölgenin toplumsal değerlerine saygı duyan ve erkeklerin bir arada eğlenmesini sağlayan bir etkinliktir. Düğün sabahı, üç ve yedi günlerinin merasimi ve gelinin davet edilmesi ve ayak açma olarak nitelenen ritüel de bu bölgenin kültürel dokusuna önemli katkılar sağlamaktadır.

Elde edilen veri analizi sonuçları, nitel bir yaklaşımla sunulmuş ve araştırmanın amacı doğrultusunda düğün geleneklerinin derinlemesine anlaşılmasına katkı sağlamıştır. Bu çalışma, sosyal bilimlerdeki düğün gelenekleri üzerine yapılan araştırmalara bir katkı sunma potansiyeline sahip olup daha geniş kapsamlı kültürel çalışmalara da ilham verme amacını taşımaktadır.

Sonuç olarak Altunköprü’de yapılan düğün törenleri, Türkmeneli kültürünün zenginliğini ve özgünlüğünü yansıtmaktadır. Bu geleneklerdeki ritüeller, toplumsal değerlerin ve kültürel özelliklerin birer ifadesi olarak yaşamaktadır ve gelecek nesillere aktarılması gereken önemli unsurlardır. Altunköprü’nün düğün geleneklerindeki değişikliklere rağmen, Türk kültürünün hakimiyeti hâlâ açık bir şekilde görülmektedir. Bu geleneksel âdetler, toplumun geçmişine olan bağlılığını ve kültürel özelliklerini koruma çabasını yansıtmaktadır. Altunköprü’nün evlilik ve düğün gelenekleri, Türk dünyasıyla bağlarını güçlendiren ve geçmişten günümüze ışık tutan

büyük bir kültürü temsil etmektedir.

Çıkar Beyanı: Çalışmadan kaynaklı herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Beyanı: Bu çalışma için Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 2025/431 sayılı kararıyla etik kurul onayı alınmıştır.

Yazar Katkısı: Yazarın makaleye katkısı %100'dür.

Giriş: 1. yazar

Literatür: 1. yazar

Metodoloji: 1. yazar

Sonuç: 1. yazar

1. yazarın katkı oranı: %100'dür.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest arising from this study.

Ethical Approval: This study was approved by the Ethics Committee of Social and Human Sciences at Recep Tayyip Erdoğan University with the decision numbered 2025/431.

Author Contributions: The author's contribution to the article is 100%.

Introduction: 1. author

Literature: 1. author

Methodology: 1. author

Conclusion: 1. author

1st author's contribution rate: It is 100%.

Kaynakça

- Çiftçi, E. (2018). Türk evlilik âdet ve inanışlarının manilerdeki yansımaları. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*.
- Ögel, B. (1979). *Türk kültürünün gelişme çağları*. Ankara: Kömen Yayın Dağıtım.
- Altun, I. (2004). *Kandıra Türkmenlerinde doğum, evlenme ve ölüm*. Kocaeli: Yayıncı Yayınları.
- Bakır, T., & Fuat Sefer. (1966). *El-Mürşid İla Mevatını'l-Asar ve'l-Hazara*. Bağdat: Er-Rihletü'l Hamise.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (2) 368-388.
- Bağlı, M., & Sever, A. (2005). Tabulaştırılan/tabulaşan kurumun (ailenin) kurbanlıklar edinme pratiği: Levirat ve Sororat. *Aile ve Toplum Dergisi*.
- Berber, O. (2009). Türk kültüründe eğlence ve birlik unsuru olarak düğünler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3.
- Boratav, P. N. (1984). *100 Soruda Türk folkloru*. İstanbul: Gerçek Yayınevi Yayınları.
- Cin, H., & Akgündüz, A. (1990). *Türk-İslam hukuk tarihi/*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Clauson, G. (1972). *An etymological dictionary of pre-thirteenth-century Turkish*. Oxford: OXFORD .
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni. Bütün, M. ve Demir, S. B. (Çev.)*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- El-Azzavi, A. (1939). *Tarihü'l-Irak beyne ihtilaleyn*. Bağdat: El-Tafayyus Yayınları.
- Eren, H. (1999). *Türk dilinin etimolojik sözlüğü*. Ankara: Bizim Büro Basım Evi.
- Erol, Ş. S. (2016). Safranbolu'da evlilik adetleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*.
- Friedrich, S., & Herzfeld, E. (1910). *Archologische reise im Euphrat und Tigris Gebiet*. Berlin: D. Reimer.
- Gülensoy, T. (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe sözcüklerin köken bilgisi sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu

Yayınları.

- Hojat, M., Shapurian, R., Forough, D., Nayerahmadi, H., Farzaneh, M., Shefeyan, M., & Parsi, M. (2000). *Gender differences in traditional attitudes toward marriage and the family: An empirical study of Iranian immigrants in the United States*. Journal of Family Issues Yayınları.
- Kahyah, M. (2021). *Irak Türkmen Türkçesi Dakuk merkez ağızı*. Ankara: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Kartarı, A. (2017). Nitel düşünce ve etnografi: etnografik yöntemle düşünsel bir yaklaşım. *Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 207-220.
- Müdürlüğü, B. D. (1993). *Musul – Kerkük ilgili arşiv belgeleri (1525 – 1919)*. Ankara: Başbakanlık Yayınları.
- Orug, E. (2015). *Kerkük-Altunköprü halk kültürü*. Gaziantep: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Püsküllüoğlu, A. (1977). *Osmanlıca-Türkçe sözlük*. Ankara: Bilgi Yayınları.
- Sağlık, G. S. (2006). Türkmen düğün geleneği. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*.
- Tietze, A. (2016). *Tarihî ve etimolojik Türkiye Türkçesi lugati*. Ankara: Ses Reklam Matbaacılık Yayınları.
- Ulu, S. (2003). *Attitudes toward marital violence: individual and situational factors*. Ankara: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Kaynak Kişiler (Sözlü Kaynaklar)

- KK 1: A. S., 1955 doğumlu, okuma yazması yok.
- KK 2: D. B., 1961 doğumlu, okuma yazması yok.
- KK 3: H. K., 1963 doğumlu, önlisans mezunu.
- KK 4: H. B., 1993 doğumlu, üniversite mezunu.
- KK 5: İ. M., 1945 doğumlu, okuma yazması yok.
- KK 6: K. M., 1946 doğumlu, okuma yazması yok.
- KK 7: K. S., 1964 doğumlu, okuma yazması yok.
- KK 8: M. K., 1960 doğumlu, okuma yazması yok.
- KK 9: M. K., 1983 doğumlu, ilkokul mezunu.
- KK 10: M. K., 1955 doğumlu, okuma yazması yok.
- KK 11: M. B., 1998 doğumlu, üniversite mezunu.
- KK 12: M. Ç., 1997 doğumlu, üniversite mezunu.
- KK 13: Ö. K., 1996 doğumlu, önlisans mezunu.